Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. lapkričio 14 d.*

„Prieglobstis — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 4 straipsnis — Reglamentas (EB) Nr. 343/2003—3 straipsnio 1 ir 2 dalys — Valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymas — 6 12 straipsniai — Atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai — 13 straipsnis — Subsidiari sąlyga“

Byloje C-4/11

dėl *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* (Vokietija) 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. sausio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Bundesrepublik Deutschland

prieš

Kaveh Puid

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen (pranešėjas) ir M. Safjan, teisėjai J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, D. Šváby, M. Berger ir A. Prechal,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. sausio 22 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos N. Graf Vitzthum,

— K. Puid, atstovaujamo advokatės U. Schlung-Muntau,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos T. Materne,

— Airijos, atstovaujamos D. O’Hagan, padedamo baristerio D. Conlan Smyth,

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos A. Samoni-Rantou, M. Michelogiannaki, T. Papadopoulou, F. Dedousi ir G. Papagianni,

* Proceso kalba: vokiečių.

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues ir B. Beaupère-Manokha,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* L. D'Ascia,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Szpunar,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos C. Murrell,

— Šveicarijos vyriausybės, atstovaujamos O. Kjelsen,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir W. Bogensberger,

susipažinęs su 2013 m. balandžio 18 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus (OL L 50, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 109, toliau – reglamentas), 3 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

2 Prašymas pateiktas nagrinėjat ginčą tarp *Bundesrepublik Deutschland*, atstovaujamos *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba, toliau – *Bundesamt*), ir Irano piliečio K. Puid dėl *Bundesamt* sprendimo pripažinti jo prieglobsčio prašymą nepriimtinu ir išsiųsti jį į Graikiją.

Teisinis pagrindas

3 Reglamento 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės nagrinėja kiekvieno trečiosios šalies piliečio, bet kurios iš jų pasienyje ar jų teritorijose prašančio prieglobsčio, prašymą. Prašymą nagrinėja viena valstybė narė, būtent ta, kuri yra atsakinga pagal III skyriuje nustatytus kriterijus.

2. Nukrypdama nuo šio straipsnio 1 dalies, kiekviena valstybė narė trečiosios šalies piliečio jai pateiktą prieglobsčio prašymą gali nagrinėti net tada, kai ji pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą. Tokiu atveju ta valstybė narė tampa atsakinga valstybe nare, apibūdinta šiame reglamente, ir prisiima su tokia atsakomybe susijusias pareigas. <...>“

4 Reglamento 5 straipsnio 1 dalis išdėstyta taip:

„Atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai yra taikomi tokia tvarka, kokia jie pateikti [III] skyriuje.“

5 Siekiant nustatyti atsakingą valstybę narę, kaip ji suprantama pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalį, jo III skyriuje nustatytas objektyvių kriterijų, išdėstytų hierarchiškai, sąrašas.

6 Reglamento 6 straipsnyje nurodyta už prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybė narė, kai prieglobsčio prašytojas yra nelydimas nepilnametis.

7 Reglamento 7 ir 8 straipsniai taikomi prieglobsčio prašytojams, kurių šeimos nariui buvo leista kaip pabėgėliui gyventi kurioje nors valstybėje narėje arba šis šeimos narys pateikė prašymą, dėl kurio ši valstybė narė iš esmės dar nepriėmė pirmo sprendimo.

8 Reglamento 9 straipsnis susijęs su prieglobsčio prašytojais, kurie turi galiojantį leidimą gyventi šalyje ar galiojančią vizą arba leidimą gyventi šalyje ar vizą, kurių galiojimo laikas yra pasibaigęs.

9 Reglamento 10 straipsnio 1 dalyje nustatytas toks kriterijus:

„Kai <...> nustatoma, kad prieglobsčio prašytojas neteisėtai kirto valstybės narės sieną, sausuma, jūra ar oru atvykdamas iš trečiosios šalies, už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą yra atsakinga ta valstybė narė, į kurią jis taip atvyko. <...>“

10 Reglamento 11 straipsnyje nustatytas kriterijus tam tikromis sąlygomis gali būti taikomas, kai prieglobsčio prašytojas atvyksta į valstybės narės, kurioje nereikalaujama, kad jis turėtų vizą, teritoriją.

11 Reglamento 12 straipsnyje daroma nuoroda į valstybės narės oro uosto tarptautinio tranzito zonoje pateiktus prieglobsčio prašymus.

12 Šio reglamento 13 straipsnyje numatyta, kad jei remiantis šiame reglamente hierarchiškai išdėstytais kriterijais negalima nustatyti jokios už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės, už jo nagrinėjimą yra atsakinga pirmoji valstybė narė, kuriai buvo pateiktas prieglobsčio prašymas.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

13 K. Puid, gimęs 1979 m., naudodamasis suklastotais asmens dokumentais 2007 m. spalio 20 d. iš Teherano (Iranas) lėktuvu atvyko į Atėnus (Graikija). Praleidęs Graikijoje keturias dienas, jis atvyko į Frankfurtą prie Maino (Vokietija) ir paprašė prieglobsčio.

14 Tuomet K. Puid buvo sulaikytas iki 2008 m. sausio 25 d., siekiant jį išsiųsti iš šalies. Jis *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* pateikė skundą, kuriame reikalavo pripažinti *Bundesrepublik Deutschland* atsakinga už jo prieglobsčio prašymo nagrinėjimą pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį. Minėtas teismas nurodė neperduoti K. Puid Graikijai iki 2008 m. sausio 16 d.

15 2007 m. gruodžio 14 d. *Bundesamt* pripažino pareiškėjo prieglobsčio prašymą nepriimtinu ir nurodė jį išsiųsti atgal į Graikiją. *Bundesamt* iš esmės padarė išvadą, kad Graikija yra valstybė narė, atsakinga už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, ir nenustatė jokio pagrindo, kuriuo vadovaudamasi *Bundesrepublik Deutschland* turėtų taikyti reglamento 3 straipsnio 2 dalį. 2008 m. sausio 23 d. K. Puid buvo išsiųstas į Graikiją.

16 Kiek anksčiau, t. y. 2007 m. gruodžio 25 d., K. Puid *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* pateikė skundą ir pareikalavo šį *Bundesamt* sprendimą panaikinti ir nurodyti *Bundesrepublik Deutschland* prisiimti atsakomybę už jo prieglobsčio prašymo nagrinėjimą.

17 2009 m. liepos 8 d. sprendimu *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* panaikino *Bundesamt* sprendimą ir pripažino, kad įsakymo dėl išsiuntimo iš šalies vykdymas buvo neteisėtas. Šis sprendimas pagrįstas tuo, kad *Bundesrepublik Deutschland* turėjo pasinaudoti reglamento 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise prisiimti atsakomybę atsižvelgdama, be kita ko, į prieglobsčio prašytojų priėmimo ir prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąlygas Graikijoje.

18 *Bundesrepublik Deutschland*, atstovaujama *Bundesamt*, dėl šio sprendimo *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* pateikė apeliacinį skundą.

19 Šiomis aplinkybėmis *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimu nusprendė atidėti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui keturis prejudicinius klausimus, kuriais siekiama nustatyti reglamento 3 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, kai valstybėje narėje, kuri pagal reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus yra atsakinga už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, susiklosčiusi padėtis kelia pavojų prieglobsčio prašytojo pagrindinėms teisėms.

20 2011 m. sausio 20 d. *Bundesamt* sutiko išnagrinėti K. Puid prieglobsčio prašymą, remdamasi reglamento 3 straipsnio 2 dalimi. Vėliau 2011 m. gegužės 18 d. sprendimu ji pripažino K. Puid pabėgėliu.

21 Tačiau *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* mano, kad jo prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas vis tiek išlieka, nes K. Puid gali pagrįsti savo teisėtą interesą, kad 2007 m. gruodžio 14 d. sprendimas būtų pripažintas neteisėtu, siekdamas, kad būtų išnagrinėtas jo reikalavimas atlyginti dėl jo sulaikymo padarytą žalą.

22 2011 m. gruodžio 21 d. laišku Teisingumo Teismo kanceliarija persiuntė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, Rink. p. I-13905) kopiją ir paprašė nurodyti, ar atsižvelgdamas į šį sprendimą jis pageidauja palikti nepakeistą savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

23 2012 m. birželio 1 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. birželio 8 d., *Hessischer Verwaltungsgerichtshof* atsiėmė savo tris pirmus klausimus, nes manė, kad į juos buvo pakankamai atsakyta minėtu Sprendimu *N. S. ir kt.* Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad siekiant patikslinti šio sprendimo apimtį, kiek tai susiję su prašytojo galimybe teisme remtis valstybės narės, kurioje jis yra, pareiga išnagrinėti jo prieglobsčio prašymą, reikia palikti šį klausimą:

„Ar iš valstybės narės pareigos įgyvendinti savo teisę pagal <...> reglamento 3 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį kyla prieglobsčio prašytojo asmeninė teisė, kuria jis gali remtis teisme, kad priverstų šią valstybę narę prisiimti atsakomybę?“

Dėl prejudicinio klausimo

24 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar prieglobsčio prašytojas gali nacionaliniame teisme remtis valstybės narės, kuriai jis pateikė prieglobsčio prašymą, pareiga išnagrinėti šį prašymą pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį, kai valstybėje narėje, kuri pagal reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus yra atsakinga už minėto prašymo nagrinėjimą, susiklosčiusi padėtis kelia pavojų prašytojo pagrindinėms teisėms.

25 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo 2010 m. gruodžio 22 d. ir 2012 m. birželio 1 d. priimtų sprendimų matyti, jog šis klausimas grindžiamas prielaida, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje pagrindinėje byloje, valstybė narė, kuriai prieglobsčio prašytojas pateikė prašymą, privalo pasinaudoti jai pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį suteikta teise prisiimti atsakomybę.

26 Tačiau šia nuostata negalima pagrįsti tokios prielaidos.

27 Šiuo klausimu primintina, kad pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalį prieglobsčio prašymą nagrinėja viena valstybė narė, būtent ta, kuri yra atsakinga pagal reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus.

28 Tačiau pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį, nukrypdama nuo šio straipsnio 1 dalies, kiekviena valstybė narė trečiosios šalies piliečio jai pateiktą prieglobsčio prašymą gali nagrinėti net tada, kai ji pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą.

29 Nors minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 107 punkte Teisingumo Teismas priminė, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėtos minėtame sprendime, nustatydama atsakingą valstybę narę valstybė narė pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį turi teisę pati išnagrinėti prašymą, jis nenurodė, jog ji privalo tai daryti.

30 Atvirkščiai, svarbu pažymėti, kad Teisingumo Teismas nusprendė, jog valstybės narės privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, laikomai atsakinga pagal reglamento III skyriuje įtvirtintus kriterijus, kai negali nežinoti, kad nuolatiniai prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų tokioje valstybėje narėje pažeidimai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog prašytojui kils reali nežmoniško ar žeminančio elgesio grėsmė, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 94 ir 106 punktus).

31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti, ar tą dieną, kai buvo vykdomas sprendimas perduoti K. Puid į Graikiją, buvo tokių nuolatinių pažeidimų.

32 Kalbant apie tai, ar valstybė narė, negalinti perduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, iš pradžių pripažintai atsakinga pagal reglamentą, privalo pati išnagrinėti prašymą, primintina, kad reglamento III skyriuje išvardyti keli kriterijai ir kad pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 dalį šie kriterijai taikomi tokia tvarka, kokia jie pateikti šiame skyriuje (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 95 punktas).

33 Todėl, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, nepažeidžiant reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodytos valstybės narės teisės pačiai išnagrinėti prašymą, tuo atveju, jei negalima perduoti prašytojo valstybei narei, iš pradžių pripažintai atsakinga pagal šio reglamento III skyriuje įtvirtintus kriterijus, valstybė narė, kuri turi atlikti tokį perdavimą, privalo išnagrinėti kitus šiame skyriuje išdėstytus kriterijus, kad įvertintų, ar kuris nors šių kriterijų leidžia nustatyti kitą valstybę narę, kuri būtų atsakinga už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 96 ir 107 punktai).

34 Jei to neįmanoma padaryti, pirmoji valstybė narė, kuriai buvo pateiktas prieglobsčio prašymas, yra atsakinga už šį nagrinėjimą pagal reglamento 13 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 97 punktą).

35 Tačiau svarbu, kad valstybė narė, kurioje yra prieglobsčio prašytojas, užtikrintų, kad dėl nepagrįstai ilgai trunkančios atsakingos valstybės narės nustatymo procedūros nebūtų dar labiau pažeistos šio prašytojo pagrindinės teisės. Jei būtina, tokia valstybė narė pati turi išnagrinėti prašymą laikydamasi reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 98 ir 108 punktai).

36 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: kai valstybės narės negali nežinoti, kad nuolatiniai prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų valstybėje narėje, kuri iš pradžių buvo pripažinta atsakinga pagal reglamento III skyriuje įtvirtintus kriterijus, pažeidimai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog suinteresuotam prieglobsčio prašytojui kils reali nežmoniško ar žeminančio elgesio grėsmė, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, ir, jei pasinaudoja teise pati išnagrinėti prašymą, ištirti kitus minėtame skyriuje įtvirtintus kriterijus, siekiant nustatyti, ar kita valstybė narė gali būti pripažinta atsakinga pagal vieną iš šių kriterijų arba, jei ne, pagal to paties reglamento 13 straipsnį.

37 Tačiau tokiomis aplinkybėmis negalėjimas perduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, savaime nereiškia, jog atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė pati pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį turi išnagrinėti prieglobsčio prašymą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

38 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Kai valstybės narės negali nežinoti, kad nuolatiniai prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų valstybėje narėje, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga pagal 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, III skyriuje įtvirtintus kriterijus, pažeidimai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog suinteresuotam prieglobsčio prašytojui kils reali nežmoniško ar žeminančio elgesio grėsmė, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, ir, jei pasinaudoja teise pati išnagrinėti prašymą, ištirti kitus minėtame skyriuje įtvirtintus kriterijus, siekiant nustatyti, ar kita valstybė narė gali būti pripažinta atsakinga pagal vieną iš šių kriterijų arba, jei ne, pagal to paties reglamento 13 straipsnį.

Tačiau tokiomis aplinkybėmis negalėjimas perduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, savaime nereiškia, jog atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė pati pagal Reglamento Nr. 343/2003 3 straipsnio 2 dalį turi išnagrinėti prieglobsčio prašymą.

Parašai.